

دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی، گروه مردم‌شناسی

جامعه‌شناسی کشورهای اسلامی

دکتر احمد نادری

سرفصل و منابع:

۱. مقدمه: معرفی جهان اسلام و جوامع مسلمان

۲. فروپاشی امپراتوری‌های عثمانی و تشکیل دولت-ملت‌ها

✓ منبع اصلی، مقدمه کتاب زیر به قلم مهدی پرویزی:

- Mehdi Parvizi Amineh, The Greater Middle East in Global Politics, Koninklijke Brill, Liden, 2007.

✓ خواندن این متن برای همه دانشجویان الزامی است.

✓ دانشجویان برای مطالعه در زمینه اصلاحات موسوم به "تنظیمات" در امپراتوری عثمانی به این متن مراجعه کنید. خواندن

این متن برای دانشجویان ضروری است:

- Ishtiaq, Hussain, The Tanzimat: Secular reforms in the Ottoman Empire, Pdf: <http://faith-matters.org/images/stories/fm-publications/the-tanzimat-final-web.pdf>
- Rashid Khalidi, The Origins of Arab Nationalism, Columbia University Press, 1991.

✓ خواندن فصل‌های فصل ۲ در مورد جنبش ترکان جوان، و فصل ۳ در مورد امپراتوری عثمانی ضروری است.

منابع برای مطالعه بیشتر دانشجویان:

- Alan Palmer, The Decline and Fall of the Ottoman Empire, Publisher: Faber and Faber, 2015.
- Yesim Bayar, Formation of the Turkish Nation-State, 1920-1938, Palgrave Macmillan, 2016.
- Tamim Al-Barghouti, The Umma and the Dawla: the nation state and the Arab Middle East, Pluto Press, 2008.
- Ghassan Salame, The Foundations of the Arab State, Taylor & Francis, 2013.

• فرامکین، دیوید، صلحی که همه صلح‌ها را بر باد داد، ترجمه حسن افشار، نشر ماهی

• فیلم‌ها:

۱- Lawrence of Arabia. فیلم در سال ۱۹۶۲ و به کارگردانی David Lean ساخته شده و به اتفاقات قبل از تقسیم منطقه توسط قدرتهای اروپایی اشاره دارد.

۲- Queen of the Desert. فیلم در سال ۲۰۱۵ با بازیگری نیکول کیدمن و کارگردانی Werner Herzog ساخته شده و به تظهير جاسوس انگلیسی گرتروود بل که انسان شناس و باستان شناس بود و نقش مهمی در تجزیه منطقه و کشیدن مرزهای منطقه داشت، می پردازد.

۳. مدرنیزاسیون ایران و ترکیه

- ✓ دانشجویان می توانند به عنوان ارائه در کلاس از نویسندگان و کتابهای زیر موضوعی انتخاب کنند.
- ✓ دانشجویان همچنین می توانند در مورد امپراتوری عثمانی در اواخر قرن نوزدهم و جنبشهایی مانند ترکان جوان و ... تحقیق کنند.

منابع الزامی برای مطالعه دانشجویان :

- ایران بین دو انقلاب، یرواند آبراهامیان، مترجم: احمد گل محمدی، محمد ابراهیم فتاحی، نشر نی، ۱۳۹۷. از آغاز تا ص ۲۰۰.
- دین، دولت و تجدد در ترکیه، نادر انتخابی، نشر کتاب هرمس، ۱۳۹۲

منابع برای مطالعه بیشتر:

- تجدد آمرانه - جامعه و دولت در عصر رضاشاه، تورج اتابکی، ترجمه مهدی حقیقت خواه، انتشارات ققنوس، تهران، ۱۳۸۵.
- ایران و جنگ جهانی اول (میدان نبرد قدرت های بزرگ)، تورج اتابکی، ترجمه مهدی حقیقت خواه، انتشارات ققنوس، تهران، ۱۳۹۵.
- دولت و فرودستان: فراز و فرود تجدد آمرانه در ایران و ترکیه، تورج اتابکی، ترجمه آرش عزیزی، انتشارات ققنوس، ۱۳۹۶.
- دولت و جامعه در ایران: انقراض قاجار و استقرار پهلوی، ترجمه حسن افشار، نشر مرکز، ۱۳۹۷ (چاپ جدید)
- تجدد بومی و بازانديشی تاریخ، محمد توکلی طرقي، نشر پردیس دانش، ۱۳۹۵.
- تاریخ ایران مدرن، یرواند آبراهامیان، مترجم: محمد ابراهیم فتاحی، نشر نی، ۱۳۹۷.

۴. ناسیونالیسم عرب:

منابع الزامی:

- Rashid Khalidi, The Origins of Arab Nationalism, Columbia University Press, 1991.

✓ خواندن مقدمه، فصل ۱ در مورد ناسیونالیسم عرب، فصل ۴ و ۵، فصل ۱۰ و فصل ۱۲ از کتاب "خاستگاه‌های ملی‌گرایی عرب" به ویراستاری رشید خالدی استاد تاریخ دانشگاه کلمبیا برای دانشجویان الزامی است.

✓ منابع دیگر برای مطالعه بیشتر:

- Bassam Tibi, Arab Nationalism: Between Islam and the Nation-State, Palgrave Macmillan UK, 1997.
- Bassam Tibi, Arab Nationalism: A Critical Enquiry, Palgrave Macmillan, 1981.
- Choueiri, Youssef (2000). Arab Nationalism – A History: Nation and State in the Arab World.
  - تاریخ مردمان عرب، نوشته آلبرت حورانی، ترجمه فرید جواهر کلام، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۴.
  - اندیشه عرب در عصر لیبرالیسم، ترجمه‌ی علی شمس، نشر نامک.
  - سیری در اندیشه سیاسی عرب، نوشته حمید عنایت، نشر امیرکبیر

۵. صهیونیسم و مساله فلسطین:

منبع اصلی:

- نکبت، فلسطین، سال ۱۹۴۸ و دعاوی حافظه، لایلا ابولقود و احمد سعدی، ترجمه احمد نادری و محسن منجی، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۷.
- ✓ خواندن این کتاب برای دانشجویان الزامی است.

منابع دیگر:

- L. Rogan, Eugene; Shlaim, Avi. "The War for Palestine. Rewriting the History of 1948, Cambridge University Press.
- Ilan Pappé, The Ethnic Cleansing of Palestine, One world Publications, 2006
- فیلم‌ها:
  - ۱- بازمانده. فیلمی به کارگردانی مرحوم سیف‌الله داد و بر اساس داستان «بازگشت به حیفا» نوشته شهید «غسان کنفانی» که در مورد چگونگی اشغال سرزمین‌های فلسطین توسط صهیونیست‌ها می‌باشد.
  - ۲- شکارچی شنبه. فیلمی به کارگردانی پرویز شاداد است که چگونگی اجتماعی شدن کودکان در اسرائیل را روایت می‌کند.
  - ۳- In Search of Palestine. فیلم مستندی با بازیگری ادوارد سعید، انسان‌شناس مشهور و تهیه‌کننده BBC که به ماجرای حضور مجدد سعید در فلسطین می‌پردازد.

۶. اسلام سیاسی:

- ✓ دانشجویان می‌توانند در مورد متفکران اسلام سیاسی در قرن بیستم و جنبش‌ها و جریان‌های اسلام سیاسی تحقیق کنند. با این تاکید که دامنه تحقیق باید بر یک شخص و جنبش متمرکز باشد.

منبع اصلی:

- The Oxford Handbook of Islam and Politics, Edited by John Esposito and Emad El Din Shahin, Oxford University Press, 2013.
- کتاب مذکور به ویراستاری جان اسپوزیتو تا حدود زیادی متفکران و جنبش‌های اسلام سیاسی را پوشش می‌دهد و از فصول متعددی تشکیل شده است. خواندن فصل‌های زیر برای دانشجویان الزامی است:
  - فصل ۲: سلفیه، مدرنیسم و احیاء، فصل ۸: حسن البناء، فصل ۹: مودودی، فصل ۱۰: سید قطب، فصل ۱۸ تا ۲۵: اسلام و سیاست در مناطق مختلف جهان، فصل ۲۷: اسلام و قدرت در عربستان سعودی، فصل ۳۱: اخوان المسلمین در مصر.

منابع برای مطالعه بیشتر دانشجویان:

Ahmed, Akbar S.; Donnan, Hastings (1994). Islam, globalization, and postmodernity.

فیلم:

- ۱- King of the Sands. فیلم در سال ۲۰۱۳ به کارگردانی Najdat Ismail Anzour که سوری الاصل است و با بازیگری هنرپیشه مشهور ایتالیایی: فابیو تستی ساخته شده و به ساخته شدن رژیم پادشاهی عربستان سعودی می‌پردازد.

۷. انقلاب ایران:

- در زمینه انقلاب اسلامی آثار فراوانی به زبان فارسی موجود است که از میان آنها مطالعه برخی برای دانشجویان الزامی است.
- فوکو، میشل، مقاله ایران روح یک جهان بی روح، در ایران روح یک جهان بی روح، ترجمه افشین جهانانیده و نیکو سرخوش، نشر نی، ۱۳۸۴.
- آبراهامیان، یرواند، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل محمدی و ابراهیم فتاحی، نشر نی، ۱۳۹۳. ص ۵۱۷ تا ۶۶۱.

منابع دیگر برای مطالعه دانشجویان:

- خمینی، آیت الله سید روح الله، ولایت فقیه، موسسه نشر تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- عنایت، حمید، انقلاب در ایران ۱۹۷۹، ترجمه منتظر لطف، فصلنامه فرهنگ، ش ۴، ۱۳۷۳.
- بشیریه، حسین، دیباچه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی ایران، دوره‌ی جمهوری اسلامی، چاپ هفتم، نشر نگاه معاصر، ۱۳۹۴.

- John L. Esposito (ed.): The Iranian revolution: its global impact, Miami: Florida International University Press, 1990.

- Halliday, Fred (1988) The Iranian revolution: uneven development and religious populism. In: Halliday, Fred and Alavi, Hamza, (eds.) State and Ideology in the Middle East and Pakistan. Macmillan, Basingstoke, pp. 31-63.

۸. بنیادگرایی اسلامی، القاعده و داعش:

- دانشجویان می توانند در مورد پایگاه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جنبش‌های افراطی اسلامی تحقیق کنند. برای نمونه، در مورد آموزه‌ها و ایدئولوژی و متفکران این جنبش‌ها.

منابع اصلی:

- مدیریت توحش: مانیفست داعش، ابوبکر ناجی، مترجم: آزاده گریوانی، ناشر: نقد فرهنگ، ۱۳۹۶.

- خواندن کتاب مدیریت توحش برای همه دانشجویان الزامی است.

منابع دیگر برای مطالعه دانشجویان:

- کتاب نگاهی به داعش از درون: ۱۰ روز در دولت اسلامی، یورگن تودنهوفر، ترجمه رحمان افشاری.

فیلم:

تنها میان طالبان. مستندی از محسن اسلام زاده است که در سفر به قلمرو طالبان ساخته شده و روایتی است متفاوت از شیوه زندگی و تفکر طالبان.

جمع بندی:

- کتاب‌هایی که خواندن آنها در طول ترم برای دانشجویان ضروری است. بیشتر ذیل هر موضوع به فصولی که باید خوانده شوند اشاره شده است. متن pdf این کتاب‌ها به صورت اینترنتی موجود می باشد.

منابع انگلیسی:

- Mehdi Parvizi Amineh, The Greater Middle East in Global Politics, Koninklijke Brill, Liden, 2007.

- Rashid Khalidi, The Origins of Arab Nationalism, Columbia University Press, 1991.
- The Oxford Handbook of Islam and Politics, Edited by John Esposito and Emad El Din Shahin, Oxford University Press, 2013.

منابع فارسی:

- نکبت، فلسطین، سال ۱۹۴۸ و دعاوی حافظه، لایلا ابولقود و احمد سعدی، ترجمه احمد نادری و محسن منجی، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۷.
- ایران بین دو انقلاب، یرواند آبراهامیان، مترجم: احمد گل محمدی، محمد ابراهیم فتاحی، نشر نی، ۱۳۹۷. از آغاز تا ص ۲۰۰.
- دین، دولت و تجدد در ترکیه، نادر انتخایی، نشر کتاب هرمس، ۱۳۹۲.
- مدیریت توحش: مانیفست داعش، ابوبکر ناجی، مترجم: آزاده گریوانی، ناشر: نقد فرهنگ، ۱۳۹۶.
- فوکو، میشل، مقاله ایران روح یک جهان بی روح، در ایران روح یک جهان بی روح، ترجمه افشین جهانزاده و نیکو سرخوش، نشر نی، ۱۳۸۴.